

Preliminär utgåva

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 16 januari 2024 (*)

”Begäran om förhandsavgörande – Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa – Gemensam asylpolitik – Direktiv 2011/95/EU – Villkor för beviljande av flyktingstatus – Artikel 2 d – Skäl till förföljelsen – ’Tillhörighet till en särskild samhällsgrupp’ – Artikel 10.1 d – Förföljelse – Artikel 9.1–9.2 – Sambandet mellan skälen till förföljelsen och förföljelsen, eller mellan skälen till förföljelsen och avsaknaden av skydd mot denna förföljelse – Artikel 9.3 – Grupper som inte företräder staten – Artikel 6 c – Föresättningar för subsidiärt skydd – Artikel 2 f – ’Allvarlig skada’ – Artikel 15 a–15 b – Bedömning av ansökningar om internationellt skydd för att beviljas flyktingstatus eller status som subsidiärt skyddsbehövande – Artikel 4 – Könrelaterat våld mot kvinnor – Våld i hemmet – Hot om ’hedersvåld’”

I mål C-621/21,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Administrativen sad Sofia-grad (Förvaltningsdomstolen i Sofia, Bulgarien) genom beslut av den 29 september 2021, som inkom till domstolen den 6 oktober 2021, i målet

WS

mot

Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet,

ytterligare deltagare i rättegången:

Predstavitelstvo na Varhovnia komisar na Organizatsiyata na obedinenite natsii za bezhantsite v Bulgaria,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen),

sammansatt av ordföranden K. Lenaerts, vice-ordföranden L. Bay Larsen, avdelningsordförandena K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Regan, F. Biltgen och N. Piçarra (referent), samt domarna M. Safjan, S. Rodin, P.G. Xuereb, I. Ziemele, J. Passer, D. Gratsias, M.L. Arastey Sahún och M. Gavalec,

generaladvokat: J. Richard de la Tour,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- WS, genom V.B. Ilareva, advokat,
- Predstavitelstvo na Varhovnia komisar na Organizatsiyata na obedinenite natsii za bezhantsite v Bulgaria, genom M. Demetriou, J. MacLeod, BL, och C.F. Kroes, advocaat,
- Tysklands regering, genom J. Möller och R. Kanitz, båda i egenskap av ombud,
- Frankrikes regering, genom A.-L. Desjonquères och J. Illouz, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom A. Azéma och I. Zaloguin, båda i egenskap av ombud,
och efter att den 20 april 2023 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av skäl 17, artikel 6 c, artikel 9.2 a och f, artikel 9.3, artikel 10.1 d samt artikel 15 a och b i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet (EUT L 337, 2011, s. 9).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan WS och Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet (Utfrågningsenheten vid ministerrådets nationella flyktingmyndighet) (nedan kallad DAB), angående beslutet att avvisa WS ansökan om internationellt skydd sedan hon lämnat in en efterföljande ansökan.

Tillämpliga bestämmelser

Internationell rätt

Genèvekonventionen

- 3 I artikel 1 A 2) i konventionen angående flyktingars rättsliga ställning, som undertecknades i Genève den 28 juli 1951 (*Förenta nationernas traktatsamling*, volym 189, s. 150, nr 2545 (1954)), trädde i kraft den 22 april 1954 och kompletterades genom protokollet angående flyktingars rättsliga ställning, som antogs i New York den 31 januari 1967 och trädde i kraft den 4 oktober 1967 (nedan kallad Genèvekonventionen), föreskrivs att med uttrycket flykting avses ”den som i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politisk åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar begagna sig av sagda lands skydd”.

CEDAW

- 4 I artikel 1 i konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (nedan kallad CEDAW), som antogs av Förenta nationernas generalförsamling den 18 december 1979 och trädde i kraft den 3 september 1981 (*Förenta nationernas traktatsamling*, volym 1249, nr I-20378, s. 13) vartill samtliga medlemsstater är parter, föreskrivs att ”[i] denna konvention avser uttrycket ’diskriminering av kvinnor’ varje åtskillnad, undantag eller inskränkning på grund av kön som har till följd eller syfte att begränsa eller omintetgöra erkännandet av mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på det politiska, ekonomiska, sociala, kulturella eller medborgerliga området eller något annat område för kvinnor, oberoende av civilstånd och med jämställdheten mellan män och kvinnor som grund, eller åtnjutandet eller utövandet av dessa rättigheter och friheter”.

Istanbulkonventionen

- 5 I artikel 2 i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet, som ingicks i Istanbul den 11 maj 2011, undertecknades av Europeiska unionen den 13 juni 2017, godkändes på unionens vägnar genom rådets beslut (EU) 2023/1076 av den 1 juni 2023 (EUT L 143 I, 2023, s. 4) (nedan kallad Istanbulkonventionen), och trädde i kraft i unionen den 1 oktober 2023, föreskrivs följande:

”1. Denna konvention gäller alla former av våld mot kvinnor, inbegripet våld i hemmet, som drabbar kvinnor oproportionerligt.

2. Parterna uppmuntras till att tillämpa konventionen på alla personer som utsätts för våld i hemmet. Parterna ska vid tillämpningen av bestämmelserna i konventionen ägna särskild uppmärksamhet åt kvinnor som utsätts för könsrelaterat våld.

...”

6 Artikel 60 i Istanbulkonvention, med rubriken ”Könsrelaterade asylansökningar”, har följande lydelse:

”1. Parterna ska vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att säkerställa att könsrelaterat våld mot kvinnor kan betraktas som en form av förföljelse i den mening som avses i artikel 1 A 2) i [Genèvekonventionen] och som en form av allvarligt hot som kan ge rätt till alternativt/subsidiärt skydd.

2. Parterna ska säkerställa att varje grund i konventionen tolkas utifrån ett genusperspektiv och att sökanden beviljas flyktingstatus i enlighet med tillämpliga instrument då det kan fastställas att rädslan för förföljelse kan kopplas till en eller flera av dessa grunder.

...”

Unionsrätt

7 I skälen 4, 10, 12, 17, 29, 30 och 34 i direktiv 2011/95 anges följande:

”(4) Genèvekonventionen och protokollet utgör grundstenen i det folkrättsliga systemet för skydd av flyktingar.

...

(10) ... i detta skede [är det] lämpligt att bekräfta de principer som ligger till grund för [rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet (EUT L 304, 2004, s. 12)] och att sträva efter att uppnå en högre grad av tillnärmning av bestämmelserna om erkännande av internationellt skydd och om innehållet i detta skydd på grundval av högre standard.

...

(12) Huvudsyftet med detta direktiv är dels att garantera att medlemsstaterna tillämpar gemensamma kriterier för att fastställa vilka personer som har ett verkligt behov av internationellt skydd, dels att garantera att en miniminivå av förmåner är tillgänglig för dessa personer i samtliga medlemsstater.

...

(17) När det gäller behandlingen av personer som omfattas av detta direktiv är medlemsstaterna bundna av sina skyldigheter enligt de internationella rättsliga instrument som de är parter i, särskilt de instrument som förbjuder diskriminering.

...

(29) Ett av villkoren för att kunna betraktas som flykting i den mening som avses i artikel 1 A i Genèvekonventionen är att det finns ett orsakssamband mellan förföljelsegrunderna, nämligen ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och förföljelsen eller avsaknaden av skydd mot förföljelse.

(30) Det är också nödvändigt att införa ett gemensamt begrepp för förföljelsegrunden tillhörighet till viss samhällsgrupp. Vid definitionen av en viss samhällsgrupp bör hänsyn tas till faktorer som hänger samman med sökandens kön, inbegripet könsidentitet och sexuell läggning, som kan ha samband med vissa rättstraditioner eller seder som leder till t.ex. könsstympning, tvångssterilisering eller tvångsabort, i den mån de hör ihop med den sökandes välgrundade fruktan för förföljelse.

...

- (34) Det är nödvändigt att införa gemensamma kriterier för att fastställa vilka av dem som ansöker om internationellt skydd som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande. Kriterierna bör hämtas från de internationella förpliktelserna enligt instrumenten för mänskliga rättigheter och från medlemsstaternas praxis.”

8 Artikel 2 a, d–i, samt n i detta direktiv har följande lydelse:

”I detta direktiv gäller följande definitioner:

- a) *internationellt skydd*: flyktingstatus och status som subsidiärt skyddsbehövande enligt definitionerna i leden e och g.

...

- d) *flykting*: en tredjelandsmedborgare som med anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp befinner sig utanför det land där han eller hon är medborgare och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av det landets skydd

- e) *flyktingstatus*: en medlemsstats erkännande av en tredjelandsmedborgare eller en statslös person som flykting.

- f) *person som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande*: en tredjelandsmedborgare eller statslös person som inte uppfyller kraven för att betecknas som flykting, men där det finns grundad anledning att förmoda att den berörda personen, om han eller hon återsänds till sitt ursprungsland, eller, i fråga om en statslös person, till det land där han eller hon tidigare hade sin vanliga vistelseort, skulle utsättas för en verklig risk att lida allvarlig skada enligt artikel 15 och som inte omfattas av artikel 17.1 och 17.2 och som inte kan, eller på grund av en sådan risk inte vill begagna sig av det landets skydd.

- g) *status som subsidiärt skyddsbehövande*: en medlemsstats erkännande av en tredjelandsmedborgare eller en statslös person som en person som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande.

- h) *ansökan om internationellt skydd*: en ansökan om skydd som ges in till en medlemsstat av en tredjelandsmedborgare eller statslös person och där det finns skäl att anta att personen söker flyktingstatus eller status som subsidiärt skyddsbehövande och att denne inte uttryckligen ansöker om en annan typ av skydd som ligger utanför detta direktivs tillämpningsområde och som kan omfattas av en separat ansökan.

- i) *sökande*: en tredjelandsmedborgare eller statslös person som har ansökt om internationellt skydd och vars ansökan ännu inte har lett till ett slutligt beslut.

...

- n) *ursprungsland*: det land eller de länder där en person är medborgare eller, i fråga om statslösa personer, tidigare haft sin vanliga vistelseort.”

9 I kapitel II i nämnda direktiv, med titeln ”Bedömning av ansökningar om internationellt skydd”, återfinns artikel 4, med rubriken ”Bedömning av fakta och omständigheter”. I denna artikel 4 föreskrivs följande i punkterna 3 och 4:

”3. Bedömningen av en ansökan om internationellt skydd ska vara individuell, och följande ska beaktas:

- a) Alla relevanta uppgifter om ursprungslandet vid den tidpunkt då beslut fattas om ansökan, inbegripet lagar och andra författningar i ursprungslandet samt det sätt på vilket dessa tillämpas.

- b) De relevanta utsagor och handlingar som den sökande har lämnat, inklusive information om huruvida sökanden har varit eller kan bli utsatt för förföljelse eller allvarlig skada.
- c) Sökandens personliga ställning och förhållanden, inklusive faktorer som bakgrund, kön och ålder, så att det kan bedömas huruvida de handlingar den sökande har blivit eller skulle kunna bli utsatt för, på grundval av sökandens personliga omständigheter, skulle innebära förföljelse eller allvarlig skada.

...

4. Det faktum att den sökande redan har varit utsatt för förföljelse eller annan allvarlig skada, eller för direkta hot om sådan förföljelse eller sådan skada, är en allvarlig indikation på att den sökandes fruktan för förföljelse är välgrundad eller att det finns en verklig risk för att han eller hon kommer att lida allvarlig skada, såvida det inte finns goda skäl till att anta att sådan förföljelse eller allvarlig skada inte kommer att upprepas.”

- 10 I artikel 6 i samma direktiv, med rubriken ”Aktörer som utövar förföljelse eller tillfogar allvarlig skada”, föreskrivs följande:

”Aktörer som utövar förföljelse eller tillfogar allvarlig skada omfattar

- a) staten,
- b) parter eller organisationer som kontrollerar staten eller en betydande del av statens territorium,
- c) grupper som inte företräder staten, om det kan bevisas att aktörer enligt leden a och b, inklusive internationella organisationer, är oförmögna eller ovilliga att tillhandahålla skydd mot förföljelse eller allvarlig skada enligt artikel 7.”

- 11 Artikel 7 i direktiv 2011/95, med rubriken ”Aktörer som ger skydd”, har följande lydelse:

”1. Skydd mot förföljelse eller allvarlig skada kan endast ges av

- a) staten, eller
- b) parter eller organisationer, inklusive internationella organisationer, som kontrollerar staten eller en betydande del av statens territorium,

förutsatt att dessa är villiga och kapabla att erbjuda skydd i enlighet med punkt 2.

2. Skydd mot förföljelse eller allvarlig skada måste vara verksamt och inte av en tillfällig natur. Ett sådant skydd ges normalt när aktörerna enligt punkt 1 a och b vidtar rimliga åtgärder för att förhindra att en person förföljs eller lider allvarlig skada, bl.a. genom att ombesörja att det finns ett effektivt rättssystem för avslöjande, åtal och bestraffning av handlingar som innebär förföljelse eller allvarlig skada, och när sökanden har tillgång till detta skydd.

...”

- 12 I artikel 9 i nämnda direktiv, med rubriken ”Förföljelse”, anges följande:

”1. För att betraktas som förföljelse enligt lydelsen i artikel 1 A i Genèvekonventionen krävs att handlingarna i fråga

- a) är tillräckligt allvarliga till sin natur eller på grund av sin upprepning för att innebära en allvarlig överträdelse av de grundläggande mänskliga rättigheterna, särskilt de rättigheter från vilka det inte går att göra undantag enligt artikel 15.2 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna [undertecknad i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen)], eller
- b) är en ackumulation av olika åtgärder, däribland sådana överträdelser av de mänskliga rättigheterna som är tillräckligt allvarliga för att påverka en individ på ett liknande sätt som i led a.

2. Förföljelse, enligt punkt 1, kan bl. a. ta sig uttryck i

a) fysiskt eller psykiskt våld, inklusive sexuellt våld,

...

f) [könsspecifika] handlingar.

3. Enligt artikel 2 d måste det finnas ett samband mellan de skäl som anges i artikel 10 och den förföljelse som anges i punkt 1 i den här artikeln eller avsaknaden av skydd mot sådan förföljelse.”

13 Artikel 10 i direktivet, med rubriken ”Skäl till förföljelsen”, har följande lydelse:

”1. Medlemsstaterna ska ta hänsyn till följande faktorer vid bedömningen av skälen till förföljelsen:

...

d) En grupp skall anses utgöra en särskild samhällsgrupp, särskilt när

- gruppens medlemmar har en gemensam väsentlig egenskap eller en gemensam bakgrund som inte kan ändras eller har en gemensam egenskap eller övertygelse som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att de inte får tvingas avsvära sig den, och
- gruppen har en särskild identitet i det berörda landet eftersom den uppfattas som annorlunda av omgivningen.

Beroende på omständigheterna i ursprungslandet kan en särskild samhällsgrupp omfatta en grupp grundad på en gemensam egenskap, t.ex. sexuell läggning. Sexuell läggning får inte tolkas så, att det innefattar handlingar som anses brottsliga enligt medlemsstaternas nationella lagstiftning. Vid bedömningen av om en person ska anses tillhöra en viss samhällsgrupp eller när ett karakteristiskt drag hos en sådan grupp ska fastställas ska vederbörlig hänsyn tas till könsrelaterade aspekter, inbegripet könsidentitet.

...

2. Vid bedömningen av huruvida en sökande har en välgrundad fruktan för förföljelse är det irrelevant huruvida sökanden faktiskt har de egenskaper i fråga om ... tillhörighet till viss samhällsgrupp ... som är skälet till förföljelsen, om en sådan egenskap tillskrivs den sökande av den som utövar förföljelsen.”

14 I artikel 13 i samma direktiv, med rubriken ”Beviljande av flyktingstatus”, föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska bevilja en tredjelandsmedborgare eller en statslös person flyktingstatus om han eller hon kan betraktas som flykting enligt kapitlen II och III.”

15 I artikel 15 i direktiv 2011/95, med rubriken ”Allvarlig skada”, anges följande:

”Allvarlig skada utgörs av

- a) dödsstraff eller avrättning,
 - b) tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av en sökande i ursprungslandet, ...
- ...”

16 Artikel 18 i direktivet, med rubriken ”Beviljande av status som subsidiärt skyddsbehövande”, har följande lydelse:

”Medlemsstaterna ska bevilja en tredjelandsmedborgare eller en statslös person status som subsidiärt skyddsbehövande om han eller hon uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande enligt kapitlen II och V.”

Bulgarisk rätt

- 17 Det framgår av beslutet om hänskjutande att artikel 2 d, artikel 6, artikel 7 och artikel 9 i direktiv 2011/95 har införlivats i den bulgariska rättsordningen genom artikel 8.1, 8.3–8.5 och 8.7 i Zakon za ubezhishteto i bezhantsite (lagen om asyl och flyktingar) (nedan kallad ZUB), och att artikel 15 i direktivet har införlivats genom artikel 9.1 i samma lag.
- 18 I 1 § punkt 5 i tilläggsbestämmelserna till ZUB, i den lydelse som trädde i kraft den 16 oktober 2015 (DV nr 80, 2015), anges att "[b]egreppen 'ras, religion, nationalitet, viss samhällsgrupp, politisk åskådning eller politisk övertygelse' ska förstås i den mening som avses i [Genèvekonventionen] och i artikel 10.1 i direktiv [2011/95]".

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 19 WS är turkisk medborgare, etnisk kurd, sunnimuslim och frånskild. Hon kom lagligen till Bulgarien i juni 2018. Så småningom anslöt hon sig till en familjemedlem i Berlin (Tyskland), där hon ansökte om internationellt skydd. Den 28 februari 2019 beslutade DAB, efter en begäran från de tyska myndigheterna, att de bulgariska myndigheterna skulle återta WS för att pröva hennes ansökan om internationellt skydd.
- 20 Vid tre utfrågningar som DAB höll i oktober 2019 uppgav WS att hon tvingats att gifta sig vid sexton års ålder och att hon fått tre döttrar. Under äktenskapet hade maken varit våldsam mot henne, och hennes biologiska familj – som var medveten om situationen – hade inte hjälpt henne på något sätt. WS flydde det gemensamma hemmet i september 2016, ingick ett religiöst äktenskap år 2017 och fick en son inom det äktenskapet i maj 2018. Efter att ha lämnat Turkiet skilde hon sig officiellt från sin första make i september 2018, trots hans invändningar. Mot denna bakgrund befarade hon att hennes familj skulle döda henne om hon återvände till Turkiet.
- 21 Till DAB ingav WS det lagakraftvunna avgörandet från den turkiska tvistemålsdomstol som dömt till äktenskapsskillnad samt den anmälan som hon i januari 2017 ingett till Allmänna åklagarmyndigheten i Torbali (Turkiet) mot sin make, sin biologiska familj och sin svärfamilj. Av det tillhörande protokollet, som upprättats den 9 januari 2017, framgick att hon hotats per telefon av sin tidigare make. Hon ingav även ett beslut av en turkisk domstol, av den 30 juni 2017, varigenom hon givits en plats i ett hem för våldsutsatta kvinnor, där hon emellertid inte kände sig säker.
- 22 Genom beslut av den 21 maj 2020 avslog DAB:s ordförande WS ansökan om internationellt skydd med motiveringen att de skäl som hon hade åberopat för att lämna Turkiet, bland annat våld i hemmet och dödshot från hennes make och hennes biologiska familj, inte var relevanta för beviljandet av sådant skydd, eftersom de inte kunde hänföras till någon av de förföljelsegrunder som anges i artikel 8.1 ZUB. WS hade inte heller uppgett att hon utsatts för könsrelaterad förföljelse.
- 23 DAB:s ordförande beslutade även att WS inte heller kunde beviljas status som subsidiärt skyddsbehövande. Han ansåg att hon inte uppfyllde villkoren för detta, eftersom "varken de officiella myndigheterna eller vissa grupper hade vidtagit åtgärder mot sökanden som staten inte kunde kontrollera", och eftersom hon "inte ens hade informerat polisen om eller anmält de brott hon hade utsatts för och ... hade lämnat Turkiet lagligen".
- 24 Genom dom av den 15 oktober 2020, som fastställdes den 9 mars 2021 av Varhoven administrativen sad (Högsta förvaltningsdomstolen, Bulgarien) och som nu vunnit laga kraft, ogillade Administrativen sad Sofia grad (Förvaltningsdomstolen i Sofia, Bulgarien) WS:s överklagande av det beslut som avses i punkt 22 ovan.
- 25 Den 13 april 2021 ingav WS, på grundval av ny bevisning, en efterföljande ansökan om internationellt skydd med åberopande av att hon hyste välgrundad fruktan för att icke-statliga aktörer skulle utsätta henne för förföljelse på grund av hennes tillhörighet till en "särskild samhällsgrupp", närmare bestämt kvinnor som utsatts för våld i hemmet och som kan komma att utsättas för "hedersvåld". Hon hävdade att den turkiska staten inte kunde försvara henne mot dessa aktörer och gjorde gällande att om hon återvände till Turkiet skulle hon utsättas för hedersvåld eller tvingas att gifta sig, i strid med artikel 2 och artikel 3 i Europakonventionen.
- 26 Till stöd för sin ansökan ingav WS, såsom ny bevisning, ett avgörande från en turkisk brottmålsdomstol

varigenom hennes före detta make dömts till fängelse i fem månader för att ha hotat henne i september 2016. Detta straff var villkorligt och med en prøvotid på fem år, med hänsyn till att han var tidigare ostraffad, personliga omständigheter och att han godtog det utdömda straffet. Till ansökan fogade hon artiklar från tidningen *Deutsche Welle* från år 2021 om våldsamma mord på kvinnor i Turkiet. Som en ny omständighet åberopade WS dessutom Republiken Turkiets utträde ur Istanbulkonventionen i mars 2021.

- 27 Genom beslut av den 5 maj 2021 beslutade DAB att inte återuppta förfarandet för beviljande av internationellt skydd med anledning av WS efterföljande ansökan, med motiveringen att hon inte hade åberopat några nya relevanta uppgifter avseende hennes personliga situation eller hennes ursprungsland. DAB underströk att de turkiska myndigheterna vid flera tillfällen hade bistått sökanden och uppgett att de var beredda att stödja henne med alla till buds stående lagliga medel.
- 28 Den hänskjutande domstolen har inledningsvis preciserat att även om WS efterföljande ansökan om internationellt skydd har avvisats, måste nämnda domstol likväl tolka de materiella rättsliga villkoren för beviljande av internationellt skydd för att kunna avgöra huruvida WS har lagt fram nya omständigheter eller uppgifter som kan motivera att sådant skydd ska beviljas.
- 29 Härvidlag har den hänskjutande domstolen påpekat att EU-domstolen aldrig tidigare har uttalat sig om de frågor som förevarande mål ger upphov till, ”avseende huruvida könsrelaterat våld i hemmet och hot om hedersvåld kan anses utgöra skäl för att bevilja internationellt skydd”. Den hänskjutande domstolen önskar få fastställt huruvida det biologiska eller sociala könet är tillräckligt för att en kvinna som utsatts för sådant våld ska anses tillhöra en särskild samhällsgrupp, såsom skäl till förföljelse i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95, och huruvida förföljelsen, inbegripet våld i hemmet, kan vara avgörande för att denna grupp ska anses vara synlig för det övriga samhället.
- 30 I detta sammanhang söker den hänskjutande domstolen klarhet i huruvida tolkningen av nyssnämnda artikel 10.1 d i direktiv 2011/95, mot bakgrund av dess skäl 17, ska ske med beaktande av CEDAW och Istanbulkonventionen, trots att Republiken Bulgarien inte är part i Istanbulkonventionen.
- 31 Den hänskjutande domstolen har påpekat att de ageranden som räknas upp i artiklarna 34–40 i Istanbulkonventionen, det vill säga bland annat fysiskt eller sexuellt våld, tvångsäktenskap och trakasserier, utgör sådant könsrelaterat våld som det på ett icke-uttömmande sätt hänvisas till i skäl 30 i direktiv 2011/95 och som kan anses utgöra förföljelse i den mening som avses i artikel 9.2 a och f i det direktivet.
- 32 Den hänskjutande domstolen vill vidare få klarhet i hur artikel 9.3 i direktiv 2011/95 ska tolkas när könsrelaterad förföljelse, i form av våld i hemmet, begås av grupper som inte företräder staten, i den mening som avses i artikel 6 c i det direktivet. Den hänskjutande domstolen vill i synnerhet få klarhet i huruvida det ”samband” som krävs enligt artikel 9.3 förutsätter att dessa icke-statliga aktörer erkänner att den förföljelse de gör sig skyldiga till grundas på det biologiska eller sociala könet hos dem som utsätts för denna förföljelse.
- 33 Den hänskjutande domstolen har slutligen understrukit att även om det inte kan styrkas att en kvinna som utsatts för våld i hemmet och kan komma att utsättas för hedersvåld tillhör ”en särskild samhällsgrupp” i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95, kan WS avvisas till sitt ursprungsland endast om det har fastställts att avvisningen inte skulle utsätta henne för en verklig risk att lida ”allvarlig skada” i den mening som avses i artikel 2 f i det direktivet. I detta sammanhang önskar den hänskjutande domstolen i synnerhet få fastställt huruvida hot om ”hedersvåld” utgör en sådan verklig risk för allvarlig skada som avses i artikel 15 a i direktiv 2011/95, jämförd med artikel 2 i Europakonventionen, eller artikel 15 b i samma direktiv, jämförd med artikel 3 i Europakonventionen.
- 34 Mot denna bakgrund beslutade Administrativen sad Sofia-grad (Förvaltningsdomstolen i Sofia) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:
 - ”1) Följer det av skäl 17 i [direktiv 2011/95] att definitionerna i [CEDAW] samt [Istanbulkonventionen] ska tillämpas vid bedömningen av könsrelaterat våld mot kvinnor som skäl för att bevilja internationellt skydd enligt [Genèvekonventionen] samt [direktiv 2011/95], eller har begreppet könsrelaterat våld mot kvinnor som skäl för att bevilja internationellt skydd enligt direktiv 2011/95 en självständig innebörd som skiljer sig från den i nämnda folkrättsliga instrument?

- 2) Om det, i fall där könsrelaterat våld mot kvinnor åberopas, endast är relevant att ta hänsyn till den förföljelseutsatta personens biologiska eller sociala kön (våld som riktas mot en kvinna enbart på grund av att hon är kvinna) vid fastställandet av huruvida förföljelsen grundas på den berörda personens tillhörighet till en särskild samhällsgrupp, i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95, kan då de konkreta förföljelseformerna/förföljelsehandlingarna som på ett icke-uttömmande sätt räknas upp i skäl 30 i direktiv 2011/95 vara avgörande för 'gruppens synlighet i samhället', det vill säga för dess särskiljande egenskap, beroende på omständigheterna i ursprungslandet, eller kan dylika handlingar endast utgöra förföljelse i den mening som avses i artikel 9.2 a eller f i direktiv 2011/95?
- 3) När personen som ansöker om skydd åberopar könsrelaterat våld i form av våld i hemmet, utgör det biologiska eller sociala könet en tillräcklig grund för att personen i fråga ska anses tillhöra en särskild samhällsgrupp i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95, eller måste ytterligare en särskiljande egenskap visas vara för handen på grundval av en bokstavlig tolkning av ordalydelsen i artikel 10.1 d i [direktiv 2011/95], vars villkor är kumulativa och könsrelaterade aspekter alternativa?
- 4) När sökanden gör gällande att en grupp som inte företräder staten i den mening som avses i artikel 6 c i direktiv 2011/95 utövar könsrelaterad förföljelse i form av våld i hemmet, ska artikel 9.3 i direktiv 2011/95 tolkas så, att för ett orsakssamband ska anses vara för handen är det tillräckligt att det styrkts att det finns ett samband mellan något av de skäl till förföljelse som anges i artikel 10 i direktivet och förföljelsen i den mening som avses i artikel 9.1 i samma direktiv, eller måste en avsaknad av skydd från den ifrågavarande förföljelsen kunna styrkas, samt föreligger ett sådant samband när den grupp som inte företräder staten och som utövar förföljelsen inte uppfattar de enskilda vålds- eller förföljelsehandlingarna som könsrelaterade?
- 5) Kan ett verkligt hot om att sökanden skulle utsättas för hedersvåld om vederbörande återvänder till ursprungslandet utgöra skäl för att bevilja status som subsidiärt skyddsbehövande enligt artikel 15 a i direktiv 2011/95 jämförd med artikel 2 [i Europakonventionen] ..., förutsatt att de övriga villkoren för detta är uppfyllda, eller ska ett sådant hot anses utgöra skada enligt artikel 15 b i direktiv 2011/95 jämförd med artikel 3 [i Europakonventionen], såsom denna tolkats i praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, inom ramen för en helhetsbedömning av risken för ytterligare könsrelaterade våldshandlingar, eller räcker det att sökanden subjektivt inte vill begagna sig av ursprungslandets skydd för att vederbörande ska kunna beviljas subsidiärt skydd?"

Prövning av tolkningsfrågorna

De tre första frågorna

- 35 Den hänskjutande domstolen har ställt de tre första frågorna, vilka ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 10.1 d i direktiv 2011/95 ska tolkas så, att kvinnor – som kollektiv – från ett visst ursprungsland, beroende på omständigheterna i detta land, kan anses tillhöra "en särskild samhällsgrupp" och att detta kan utgöra ett "skäl till förföljelse" som kan motivera att de ska beviljas flyktingstatus, eller om de berörda kvinnorna måste uppvisa ytterligare någon gemensam egenskap för att de ska anses tillhöra en sådan samhällsgrupp.
- 36 Inledningsvis ska det noteras att det framgår av skälen 4 och 12 i direktiv 2011/95 att Genèvekonventionen utgör grundstenen i det folkrättsliga systemet för skydd av flyktingar, och att nämnda direktiv antagits bland annat för att medlemsstaterna ska tillämpa gemensamma kriterier för att fastställa vilka personer som har ett verkligt behov av internationellt skydd (dom av den 19 november 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Militärtjänst och asyl), C-238/19, EU:C:2020:945, punkt 19).
- 37 Bestämmelserna i direktiv 2011/95 ska följaktligen inte enbart tolkas mot bakgrund av dess systematik och ändamål, utan även med beaktande av Genèvekonventionen och de andra tillämpliga fördrag som avses i artikel 78.1 FEUF. Till dessa fördrag hör, såsom framgår av skäl 17 i direktivet, de som förbjuder diskriminering vid behandlingen av personer som omfattas av direktivets tillämpningsområde (se, för ett liknande resonemang, dom av den 26 februari 2015, Shepherd, C-472/13, EU:C:2015:117, punkt 23, och dom av den 19 november 2020, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Militärtjänst och asyl), C-238/19, EU:C:2020:945, punkt 20).

- 38 I detta sammanhang, och med beaktande av den roll som FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) har tilldelats genom Genèvekonventionen, ska de handlingar som UNHCR utfärdat anses ha särskild relevans (se, för ett liknande resonemang, dom av den 23 maj 2019, Bilali, C-720/17, EU:C:2019:448, punkt 57, och dom av den 12 januari 2023, Migracijos departamentas (Skälen till förföljelse grundar sig på politisk åskådning), C-280/21, EU:C:2023:13, punkt 27).
- 39 Enligt artikel 2 d i direktiv 2011/95, som återger artikel 1 A 2) i Genèvekonventionen, definieras ”flykting” som en tredjelandsmedborgare som med anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, nationalitet, politisk åskådning eller tillhörighet till viss samhällsgrupp befinner sig utanför det land där han eller hon är medborgare och som inte kan eller på grund av sin fruktan inte vill begagna sig av det landets skydd. I artikel 10.1 i nämnda direktiv anges – för vart och ett av dessa fem skäl till förföljelse som kan leda till att flyktingstatus beviljas – de omständigheter som medlemsstaterna härvid ska beakta.
- 40 Vad särskilt gäller skälet ”tillhörighet till en särskild samhällsgrupp” framgår det av artikel 10.1 d första stycket att en grupp ska anses utgöra en ”särskild samhällsgrupp” när två kumulativa villkor är uppfyllda. För det första ska den berörda gruppens medlemmar uppvisa minst en av följande utmärkande faktorer; de ska ha en ”gemensam väsentlig egenskap” eller en ”gemensam bakgrund som inte kan ändras”, eller ”bestå av personer som har en gemensam egenskap eller övertygelse som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att de inte får tvingas avsvära sig den”. För det andra ska gruppen ha en ”särskild identitet” i ursprungslandet ”eftersom den uppfattas som annorlunda av omgivningen”.
- 41 I artikel 10.1 d andra stycket preciseras dessutom bland annat att ”[v]id bedömningen av om en person ska anses tillhöra en viss samhällsgrupp eller när ett karakteristiskt drag hos en sådan grupp ska fastställas ska vederbörlig hänsyn tas till könsrelaterade aspekter, inbegripet könsidentitet”. Denna bestämmelse ska tolkas mot bakgrund av skäl 30 i direktiv 2011/95, där det anges att könsidentiteten kan ha samband med vissa rättstraditioner eller seder som exempelvis leder till könsstympning, tvångssterilisering eller tvångsabort.
- 42 I punkt 30 i UNHCR:s riktlinjer om internationellt skydd nr 1, avseende könsrelaterad förföljelse inom ramen för artikel 1 A 2) i Genèvekonventionen, preciseras dessutom, vad gäller begreppet ”samhällsgrupp” – såsom det avses i denna konvention och definieras i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95 – att ”könstillhörighet, på lämpligt sätt, kan likställas med tillhörighet till en samhällsgrupp, eftersom kvinnor utgör ett tydligt exempel på en social enhet som definieras med hjälp av inneboende och oföränderliga egenskaper och som ofta behandlas annorlunda än män. ... Dessa egenskaper identifierar dem även som en samhällsgrupp och medför att de, i vissa länder, behandlas annorlunda eller omfattas av andra normer.”
- 43 Det är mot bakgrund av dessa inledande synpunkter som EU-domstolen ska besvara den hänskjutande domstolens frågor.
- 44 För det första, med beaktande av de tvivel som den hänskjutande domstolen har uttryckt beträffande relevansen av CEDAW och Istanbulkonventionen vid tolkningen av artikel 10.1 d i direktiv 2011/95, ska det inledningsvis noteras att även om Europeiska unionen inte är part i förstnämnda konvention, har samtliga medlemsstater ratificerat den. CEDAW ingår således bland de relevanta fördrag som avses i artikel 78.1 FEUF, med iakttagande av vilka nämnda direktiv, särskilt dess artikel 10.1 d, ska tolkas.
- 45 Det framgår dessutom av skäl 17 i direktiv 2011/95 att när det gäller behandlingen av personer som omfattas av direktivets tillämpningsområde är medlemsstaterna bundna av sina skyldigheter enligt de internationella rättsliga instrument som de är parter i, särskilt de instrument som förbjuder diskriminering, däribland CEDAW. Kommittén för avskaffande av diskriminering av kvinnor, som har till uppgift att övervaka tillämpningen av CEDAW, har preciserat att denna konvention stärker och kompletterar det internationella system som ska erbjuda rättsligt skydd för kvinnor och flickor, även vad gäller flyktingar.
- 46 Vad vidare gäller Istanbulkonventionen, som är bindande för unionen sedan den 1 oktober 2023, ska det understrykas att denna konvention innehåller skyldigheter som omfattas av tillämpningsområdet för artikel 78.2 FEUF, som ger unionslagstiftaren befogenhet att anta åtgärder avseende ett gemensamt europeiskt asylsystem, där direktiv 2011/95 ingår (se, för ett liknande resonemang, yttrande 1/19 (Istanbulkonventionen) av den 6 oktober 2021, ECLI:EU:C:2021:832, punkterna 294, 302 och 303). I den mån Istanbulkonventionen har en koppling till asyl och non-refoulement ingår den således även bland de relevanta fördrag som avses i artikel 78.1 FEUF.

- 47 Under dessa omständigheter ska bestämmelserna i direktiv 2011/95, särskilt dess artikel 10.1 d, tolkas med beaktande av Istanbulkonventionen, trots att vissa medlemsstater, däribland Bulgarien, inte har ratificerat den.
- 48 I detta avseende ska det noteras att enligt artikel 60.1 i Istanbulkonventionen ska könsrelaterat våld mot kvinnor betraktas som en form av förföljelse i den mening som avses i artikel 1 A 2) i Genèvekonventionen. Vidare föreskrivs i artikel 60.2 i Istanbulkonventionen att dess parter ska säkerställa att varje förföljelsegrund i Genèvekonventionen tolkas utifrån ett genusperspektiv och att sökanden tillerkänns flyktingstatus då det kan fastställas att rädslan för förföljelse kan kopplas till en eller flera av dessa grunder.
- 49 För det andra, gällande det första villkor som ska vara uppfyllt för att fråga ska anses vara om en ”särskild samhällsgrupp” enligt artikel 10.1 d första stycket i direktiv 2011/95 och som det erinrats om i punkt 40 ovan, det vill säga att gruppens medlemmar ska uppvisa minst en av de tre utmärkande faktorer som avses i denna bestämmelse, finner domstolen att den omständigheten att en person är kvinna utgör en väsentlig egenskap och således är tillräcklig för att detta villkor ska anses vara uppfyllt.
- 50 Detta utesluter inte att kvinnor som uppvisar ytterligare gemensamma egenskaper, såsom en annan väsentlig egenskap eller en gemensam bakgrund som inte kan ändras, exempelvis en viss familjesituation, eller en gemensam egenskap eller övertygelse som är så grundläggande för identiteten eller samvetet att dessa kvinnor inte får tvingas avsvära sig denna, också kan tillhöra en ”särskild samhällsgrupp” i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95.
- 51 Mot bakgrund av uppgifterna i beslutet om hänskjutande ska det särskilt framhållas att kvinnor som har lämnat ett tvångsäktenskap eller gifta kvinnor som har flytt sina hem, kan anses ha en ”gemensam bakgrund som inte kan ändras” i den mening som avses i denna bestämmelse.
- 52 För det tredje, gällande det andra villkor som ska vara uppfyllt för att fråga ska anses vara om en ”särskild samhällsgrupp”, avseende gruppens ”särskilda identitet” i ursprungslandet, konstaterar domstolen att kvinnor kan uppfattas annorlunda av omgivningen och anses ha en särskild identitet i denna omgivning, bland annat på grund av sociala, moraliska eller juridiska normer i det aktuella ursprungslandet.
- 53 Det andra villkoret är även uppfyllt av kvinnor som delar ytterligare någon gemensam egenskap, exempelvis någon av de egenskaper som nämns i punkterna 50 och 51 ovan, när de sociala, moraliska eller juridiska normer som råder i deras ursprungsland får till följd att dessa kvinnor, på grund av denna gemensamma egenskap, uppfattas som annorlunda av omgivningen.
- 54 I detta sammanhang ska det preciseras att det ankommer på den berörda medlemsstaten att avgöra vilken omgivning som är relevant för bedömningen av huruvida denna samhällsgrupp existerar. Denna omgivning kan utgöras av hela det tredjeland som är ursprungslandet för sökanden av internationellt skydd, eller vara begränsad till en del av territoriet eller en del av befolkningen i detta tredjeland.
- 55 För det fjärde, i den mån den hänskjutande domstolen söker klarhet i huruvida sådana handlingar som de som avses i skäl 30 i direktiv 2011/95 kan beaktas för att definiera den särskilda identiteten hos en ”samhällsgrupp” i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktivet, ska det preciseras att tillhörigheten till en viss samhällsgrupp ska fastställas oberoende av den förföljelse, i den mening som avses i artikel 9 i samma direktiv, som medlemmarna i denna grupp kan utsättas för i ursprungslandet.
- 56 Inom ramen för prövningen av det andra villkor som ska vara uppfyllt för att fråga ska anses vara om en särskild samhällsgrupp enligt artikel 10.1 d i direktiv 2011/95 kan diskriminering eller förföljelse av personer med en gemensam egenskap icke desto mindre utgöra en relevant faktor vid bedömningen av huruvida den aktuella gruppen framstår som avgränsad med hänsyn till sociala, moraliska eller juridiska normer i det aktuella ursprungslandet. Denna tolkning stöds av punkt 14 i UNHCR:s riktlinjer om internationellt skydd nr 2, avseende ”tillhörighet till en viss samhällsgrupp”, inom ramen för artikel 1 A 2) i Genèvekonventionen.
- 57 Följaktligen kan kvinnor som kollektivt anses tillhöra en ”särskild samhällsgrupp”, i den mening som avses i artikel 10.1 d i direktiv 2011/95, om det är styrkt att de, i sitt ursprungsland utsätts för könsrelaterat fysiskt eller psykiskt våld, inbegripet sexuellt våld och våld i hemmet.
- 58 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 79 i sitt förslag till avgörande kan kvinnor som vägrar att ingå

tvångsäktenskap, när en sådan sedvänja kan betraktas som en social norm i samhället, eller bryter mot denna norm genom att lämna ett sådant äktenskap, anses tillhöra en samhällsgrupp med en särskild identitet i ursprungslandet, om de på grund av sitt agerande stigmatiseras och fördöms av omgivningen på ett sätt som leder till social exkludering eller våldshandlingar.

- 59 För det femte ska det noteras att vid bedömningen av en ansökan om internationellt skydd som grundas på tillhörigheten till en viss samhällsgrupp, ankommer det på den berörda medlemsstaten att kontrollera huruvida den person som åberopar detta skäl till förföljelse har en ”välgrundad fruktan” för förföljelse i sitt ursprungsland på grund av tillhörigheten till denna samhällsgrupp, i den mening som avses i artikel 2 d i direktiv 2011/95.
- 60 Enligt artikel 4.3 i direktivet ska bedömningen av huruvida sökandens fruktan för förföljelse är välgrundad vara individuell och i varje enskilt fall genomföras med omsorg och försiktighet, enbart på grundval av en konkret bedömning av fakta och omständigheter i enlighet med de regler som anges i såväl punkt 3 som punkt 4 i denna artikel, för att avgöra om de fakta och omständigheter som styrkts utgör ett sådant hot att den berörda personen, med hänsyn till dennes personliga omständigheter, kan hysa välgrundad fruktan för att faktiskt utsättas för förföljelse om vederbörande skulle återvända till sitt ursprungsland (se, för ett liknande resonemang, dom av den 21 september 2023, Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie (Politisk åskådning i den mottagande medlemsstaten), C-151/22, EU:C:2023:688, punkt 42 och där angiven rättspraxis).
- 61 För detta ändamål ska, såsom anges i punkt 36 x i UNHCR:s riktlinjer om internationellt skydd nr 1, relevanta uppgifter om ursprungslandet samlas in för prövningen av kvinnors ansökningar om beviljande av flyktingstatus, däribland uppgifter om kvinnors juridiska situation, deras politiska, ekonomiska och sociala rättigheter, landets kulturella och sociala normer samt konsekvenser av att dessa bryts, hur vanligt förekommande skadliga traditionella sedvänjor och våld mot kvinnor är, hur detta våld tar sig uttryck, tillgängligt skydd, de påföljder som förövarna av sådant våld riskerar, jämte de risker som en kvinna löper om hon återvänder till sitt ursprungsland efter att ha lämnat in en sådan ansökan.
- 62 Mot bakgrund av ovanstående ska de tre första frågorna besvaras enligt följande. Artikel 10.1 d i direktiv 2011/95 ska tolkas så, att kvinnor från ett visst ursprungsland, beroende på omständigheterna i detta land, kan anses tillhöra ”en särskild samhällsgrupp” och att detta kan utgöra ett ”skäl till förföljelse” som kan motivera att de ska beviljas flyktingstatus. Detta gäller både kvinnor från det berörda landet som kollektiv och mer avgränsade grupper av kvinnor som uppvisar ytterligare någon gemensam egenskap.

Den fjärde frågan

- 63 Den hänskjutande domstolen har ställt den fjärde frågan för att få klarhet i huruvida artikel 9.3 i direktiv 2011/95 ska tolkas så, att när en asylsökande gör gällande att vederbörande löper risk för förföljelse i sitt ursprungsland av grupper som inte företräder staten, krävs det i varje enskilt fall att ett samband mellan förföljelsen och åtminstone ett av de skäl till förföljelse som anges i artikel 10.1 i direktivet är styrkt.
- 64 Det ska inledningsvis preciseras att för att grupper som inte företräder staten ska anses utgöra ”aktörer som utövar förföljelse eller tillfogar allvarlig skada”, krävs enligt artikel 6 c i direktiv 2011/95 att det är styrkt att de aktörer som ger skydd i den mening som avses i artikel 7 i direktivet, däribland staten, är oförmögna eller ovilliga att tillhandahålla skydd mot sådan förföljelse eller skada. Såsom generaladvokaten har understrukt i punkt 87 i sitt förslag till avgörande följer det av artikel 7.1 i direktiv 2011/95 att de aktörer som ger skydd inte bara ska förmå utan även vilja skydda den berörda sökanden mot den förföljelse eller allvarliga skada som vederbörande löper risk att utsättas för.
- 65 Enligt artikel 7.2 i samma direktiv måste detta skydd vara verksamt och inte av en tillfällig natur. Så är i allmänhet fallet när de aktörer som ger skydd och som avses i artikel 7.1 i direktivet vidtar rimliga åtgärder för att förhindra förföljelse eller allvarlig skada, särskilt genom att tillhandahålla ett effektivt rättssystem som den som ansöker om internationellt skydd kan få tillgång till och som gör det möjligt att upptäcka, lagföra och bestraffa sådana handlingar.
- 66 Enligt artikel 9.3 i direktiv 2011/95, jämförd med dess artikel 6 c och artikel 7.1 och mot bakgrund av dess skäl 29, förutsätter erkännandet av flyktingstatus att det finns ett samband antingen mellan de skäl till förföljelse som anges i artikel 10.1 i direktivet och den förföljelse som avses i artikel 9.1 och 9.2 i direktivet,

eller mellan dessa skäl till förföljelse och avsaknaden av skydd från ”aktörer som ger skydd” mot förföljelse som utövas av ”grupper som inte företräder staten”.

- 67 När det gäller förföljelse som utövas av en grupp som inte företräder staten, är villkoret i artikel 9.3 i direktiv 2011/95 uppfyllt när denna förföljelse grundar sig på något av de skäl som anges i artikel 10.1 i direktivet, även om avsaknaden av skydd inte grundas på dessa skäl. Detta villkor ska även anses vara uppfyllt när avsaknaden av skydd grundas på något av de skäl till förföljelse som anges i sistnämnda bestämmelse, även för det fall att den förföljelse som utövas av en grupp som inte företräder staten inte grundar sig på dessa skäl.
- 68 Denna tolkning är förenlig med de syften med direktiv 2011/95 som omnämns i skäl 10 och 12 i direktivet, det vill säga att säkerställa en hög skyddsnivå för flyktingar och att fastställa vilka personer som har ett verkligt behov av internationellt skydd.
- 69 Denna tolkning stöds även av punkt 21 i UNHCR:s riktlinjer för internationellt skydd nr 1, där det föreskrivs att ”[o]m det finns en risk för förföljelse av en icke-statlig aktör (exempelvis en make, partner eller annan icke-statlig aktör) på grundval av något av de skäl som anges i [Genèvekonventionen], anses ett sådant orsakssamband vara styrkt, oavsett om avsaknaden av skydd från staten kan hänföras till [något av dessa skäl i Genèvekonventionen] eller ej. Ett sådant orsakssamband anses även vara styrkt när risken för förföljelse av en icke-statlig aktör inte är hänförlig till något av de skäl som anges i [Genèvekonventionen], men statens oförmåga eller bristande vilja att tillhandahålla skydd grundar sig på något av dessa skäl.”
- 70 Mot bakgrund av ovanstående ska den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artikel 9.3 i direktiv 2011/95 ska tolkas så, att när en asylsökande gör gällande att vederbörande löper risk för förföljelse i sitt ursprungsland av grupper som inte företräder staten, krävs det inte att ett samband mellan förföljelsen och något av de skäl till förföljelse som anges i artikel 10.1 i direktivet är styrkt, förutsatt att ett sådant samband kan styrkas mellan något av dessa skäl till förföljelse och avsaknaden av skydd från de aktörer som ger skydd och som avses i artikel 7.1 i samma direktiv.

Den femte frågan

- 71 Den hänskjutande domstolen har ställt den femte frågan för att få klarhet i huruvida artikel 15 a och b i direktiv 2011/95 ska tolkas så, att begreppet allvarlig skada omfattar ett verkligt hot mot den sökande om att vederbörande kommer att dödas eller utsättas för våld av en familjemedlem eller någon i sin omgivning, på grund av en påstådd överträdelse av kulturella, religiösa eller traditionella normer, och att detta således kan leda till att status som subsidiärt skyddsbehövande, i den mening som avses i artikel 2 g i detta direktiv, ska beviljas.
- 72 Det kan inledningsvis konstateras att förevarande fråga endast är relevant för utgången i det nationella målet om den hänskjutande domstolen kommer till slutsatsen att WS inte uppfyller villkoren för att beviljas flyktingstatus. Eftersom medlemsstaterna enligt artikel 13 i direktiv 2011/95 är skyldiga att bevilja en sökande som uppfyller kraven i detta direktiv flyktingstatus, och således inte har något utrymme för skönsmässig bedömning i detta avseende (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 juni 2015, T., C-373/13, EU:C:2015:413, punkt 63, och dom av den 14 maj 2019, M m.fl. (Återkallande av flyktingstatus), C-391/16, C-77/17 och C-78/17, EU:C:2019:403, punkt 89), är det endast i sådant fall som det även ska prövas huruvida WS ska beviljas status som subsidiärt skyddsbehövande.
- 73 I artikel 2 f i direktiv 2011/95 definieras en person som kan beviljas subsidiärt skydd som en tredjelandsmedborgare som inte uppfyller kraven för att betecknas som flykting, men där det finns grundad anledning att förmoda att om den berörda tredjelandsmedborgaren återsänds till sitt ursprungsland skulle vederbörande utsättas för en verklig risk att lida allvarlig skada enligt artikel 15 i samma direktiv och vederbörande inte kan, eller på grund av en sådan risk inte vill begagna sig av ursprungslandets skydd.
- 74 I artikel 15 a och b i direktiv 2011/95, jämförd med skäl 34 i samma direktiv, föreskrivs att ”allvarlig skada” utgörs av ”dödsstraff eller avrättning”, samt ”tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning av en sökande i ursprungslandet”.
- 75 I denna artikel 15 a hänvisas således till skador som leder till offrets död, medan det i artikel 15 b hänvisas till

tortyr, vare sig denna resulterar i offrets död eller ej. Enligt denna bestämmelse är det emellertid ovidkommande om skadan åsamkas av staten eller en grupp som inte företräder staten.

- 76 Det ska dessutom noteras att eftersom artikel 15 a i direktiv 2011/95 syftar till att tillhandahålla skydd för personer vars rätt till liv skulle hotas om de återvände till sina ursprungsländer, kan uttrycket ”avrättning” i denna bestämmelse inte tolkas så, att det utesluter sådana angrepp på livet som begås av grupper som inte företräder staten. När en kvinna löper en verklig risk att dödas av en familjemedlem eller någon i hennes omgivning på grund av en påstådd överträdelse av kulturella, religiösa eller traditionella normer, ska en sådan allvarlig skada jämföras med ”avrättning” i den mening som avses i denna bestämmelse.
- 77 När de våldshandlingar som en kvinna riskerar att utsättas för på grund av en påstådd överträdelse av kulturella, religiösa eller traditionella normer inte med sannolikhet kommer att leda till hennes död, ska dessa handlingar däremot anses utgöra tortyr eller omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning i den mening som avses i artikel 15 b i direktiv 2011/95.
- 78 Vad vidare gäller erkännandet av status som subsidiärt skyddsbehövande i den mening som avses i artikel 2 g i direktiv 2011/95, medför artikel 18 i direktivet en skyldighet för medlemsstaterna att pröva en ansökan om subsidiärt skydd i enlighet med bestämmelserna i kapitel II i direktivet och att bevilja denna status till en tredjelandsmedborgare eller statslös person som uppfyller villkoren i direktivets kapitel V.
- 79 Eftersom de bestämmelser i kapitel II som är tillämpliga vid prövningen av en ansökan om subsidiärt skydd är desamma som de som gäller för prövningen av en ansökan om beviljande av flyktingstatus, hänvisar domstolen till den tolkning av dessa bestämmelser som framgår av punkterna 60 och 61 ovan.
- 80 Mot bakgrund av ovanstående ska den femte frågan besvaras enligt följande. Artikel 15 a och b i direktiv 2011/95 ska tolkas så, att begreppet allvarlig skada omfattar ett verkligt hot mot den sökande om att vederbörande kommer att dödas eller utsättas för våld av en familjemedlem eller någon i sin omgivning, på grund av en påstådd överträdelse av kulturella, religiösa eller traditionella normer, och att detta således kan leda till att status som subsidiärt skyddsbehövande, i den mening som avses i artikel 2 g i detta direktiv, ska beviljas.

Rättegångskostnader

- 81 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 10.1 d i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet**

ska tolkas så,

att kvinnor från ett visst ursprungsland, beroende på omständigheterna i detta land, kan anses tillhöra ”en särskild samhällsgrupp” och att detta kan utgöra ett ”skäl till förföljelse” som kan motivera att de ska beviljas flyktingstatus. Detta gäller både kvinnor från det berörda landet som kollektiv och mer avgränsade grupper av kvinnor som uppvisar ytterligare någon gemensam egenskap.

- 2) **Artikel 9.3 i direktiv 2011/95**

ska tolkas så,

att när en asylsökande gör gällande att vederbörande löper risk för förföljelse i sitt ursprungsland

av grupper som inte företräder staten, krävs det inte att ett samband mellan förföljelsen och något av de skäl till förföljelse som anges i artikel 10.1 i direktivet är styrkt, förutsatt att ett sådant samband kan styrkas mellan något av dessa skäl till förföljelse och avsaknaden av skydd från de aktörer som ger skydd och som avses i artikel 7.1 i samma direktiv.

3) Artikel 15 a och b i direktiv 2011/95

ska tolkas så,

att begreppet allvarlig skada omfattar ett verkligt hot mot den sökande om att vederbörande kommer att dödas eller utsättas för våld av en familjemedlem eller någon i sin omgivning, på grund av en påstådd överträdelse av kulturella, religiösa eller traditionella normer, och att detta således kan leda till att status som subsidiärt skyddsbehövande, i den mening som avses i artikel 2 g i detta direktiv, ska beviljas.

Underskrifter

* Rättegångsspråk: bulgariska.